[א]ותקנתא לתקנתא לא עבדינן ותיפוק ליה דהוה ליה רועה [ב]ואמר רב יהודה [א]סתם רועה פסול לא קשיא [ב]הא דידיה הא דעלמא דאי לא תימא הכי אנן חיותא לרועה היכי מסרינן והא כתיב [1]לפני עור לא תתן מכשול אלא [ג]חזקה אין אדם חוטא ולא לו: זה ישבע שאין לו בה פחות מחציה [וכו']: על דאית ליה משתבע או על דלית ליה משתבע אמר רב הונא [ג]דאמר שבועה שיש לי בה ואין לי בה פחות מחציה ונימא שבועה שכולה שלי ומי יהבינן ליה כולה ונימא שבועה שחציה שלי מרע ליה לדיבוריה השתא נמי מרע ליה לדיבוריה דאמר כולה שלי ולדבריכם שבועה שיש לי בה ואין לי בה פחות מחציה וכי מאחר שזה תפוס ועומד וזה תפוס ועומד שבועה זו למה [ד]אמר ר' יוחנן שבועה זו תקנת חכמים היא שלא יהא כל אחד ואחד הולך ותוקף בטליתו של חבירו ואומר שלי הוא ונימא מיגו דחשיד אממונא חשיד נמי אשבועתא [ד]לא אמרינן מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא דאי לא תימא הכי האי דאמר רחמנא מודה מקצת הטענה ישבע נימא מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא התם אשתמוטי קא משתמיט ליה [ה]כדרבה תדע [ו]דאמר רב אידי בר אבין אמר רב חסדא הכופר במלוה כשר לעדות בפקדון פסול לעדות אלא הא [ז]דתני רמי בר חמא ארבעה שומרין צריכין כפירה במקצת והודאה במקצת שומר חנם והשואל נושא שכר והשוכר נימא מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא התם נמי אשתמוטי קא משתמיט סבר משכחנא לגנב ותפיסנא ליה א״נ משכחנא ליה באגם ומייתינא ליה אי הכי הכופר בפקדון אמאי פסול לעדות נימא אשתמוטי קא משתמיט סבר עד דבחשנא ומשכחנא ליה [ט]כי אמרינן הכופר בפקדון פסול לעדות כגון דאתו סהדי ואסהידו ביה דההיא שעתא איתיה לפקדון בביתיה והוה ידע א״נ דהוה נקיט ליה בידיה אלא הא [ח]דאמר רב הונא משביעין אותו שבועה שאינה ברשותו נימא מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא התם נמי מורה ואמר דמי קא יהבנא ליה אמר ליה רב אחא מדיפתי לרבינא והא קא עבר על לאו [2]דלא תחמוד [ה]לא תחמוד לאינשי [ו]בלא דמי משמע להו

ואלא

ותקנתא. דכשכנגדו ישבע ויטול דהיא נמי תקנתא דמן התורה מי שעליו לשלם הוא ישבע ויפטר מן התשלומין ואין נשבע ונוטל מן התורה ואותן המנויין בשבועות (דף מד:) תקנת חכמים הן ולשבועה דאורייתא עבוד רבנן תקנתא אבל תקנתא לתקנתא לא עבדינן: **ותיפוק ליה דהוה ליה רועה.** אדאביי קא מתמה דקשיא ליה[י] והא גזלן הוא ותיפוק ליה דבלאו הכי גזילה פסול לשבועה: **דאמר רב יהודה סתם רועה.** אפילו לא הועד עליו שגזל: **פסול.** לעדות דסתמיה גזלן הוא שמרעה בהמותיו בשדות של אחרים: **דידיה.** רועה בהמות שלו פסול דבשביל הנאתו רועה אותן בשדות אחרות אבל רועה בהמות העיר בשכר בשביל הנאת אחרים אינו חוטא להרעות עד שיגיע למרעה המופקר לכל: **דאי לא תימא הכי.** דלא אמרינן על רועה בהמות דעלמא שהוא גזלן אנן חיותא לרועה היכי מסרינן: **על דאית ליה משתבע או על דלית ליה משתבע.** הכא לישבע וליטול חציה צריך הוא לישבע שיש לו בה חציה או לישבע שאין לו בה פחות מחציה שמא אין לו בה כלום וכי משתבע שאין לו בה פחות מחציה באמת הוא נשבע שהרי אין לו כלום דבשלמא אם היה לו בה שליש או רביע והוא נשבע שאין לו בה פחות מחציה נשבע בשקר שהרי יש לו בה שליש שהוא פחות מחציה ואין לו בה חציה אבל כשאין לו בה כלום נשבע הוא באמת: **שבועה שיש לי בה.** ואם תאמרו שמא שליש או רביע שבועה שאין לי חלק בה פחות מחציה: **מי יהבינן ליה כולה.** הרי חבירו תופס בה ואם ישביעוהו על כולה הרי לנו לב״ד מאחר שכולה שלו והם אמרו יחלוקו: **מרע ליה לדיבוריה.** דאמר ברישא כולה שלי והשתא אמר בהדיא חציה שלי: **דאמר כולה שלי.** תירוצא הוא: **ולדבריכם.** שאין אתם מאמינים לי בכולה שבועה שיש לי בה ואין לי בה פחות מחציה: **ונימא מגו דחשיד אממונא חשיד כו'.** אדרבי יוחנן פריך דאמר חשדוהו רבנן שמא ילך ותוקף בטליתו של חבירו ואומר שלי הוא אם חשוד הוא בכך חשוד הוא נמי לישבע: **לא אמרינן כו'.** דחמיר הוא לאינשי איסור שבועה מאיסור גזילה: **אשתמוטי משתמיט ליה.** ולא חשיד אממונא: **כדרבה.** דאמר לעיל[ט] מפני מה אמרה תורה כו': **תדע.** דלאו בגזלן חשדינן ליה אלא באשתמוטי בעלמא: **דאמר רב אידי בר אבין הכופר במלוה.** שבאו עדים והחזיקוהו בכפרן שהעידוהו שהוא חייב לו: **כשר לעדות.** אלמא לאו דעתיה למגוליה דנימא אל תשת עד חמס[ל] אלא לאשתמוטי עביד: **בפקדון פסול לעדות.** דמאי אשתמוטי איכא הרי לא ניתן להוצאה ובעין הוא ואם אבד יטעון שאבד ויפטר: **ולימא מיגו דחשיד אממונא.** דההוא דאמר לא היו דברים מעולם כופר בפקדון הוא וליכא למימר משתמיט: **חשיד נמי אשבועה דידה.** דבשלמא אשבועת שומרין דההוא דקטעין נאנסה דמחייביה רחמנא שבועה איכא למימר דלא חשיד אממונא אלא שמא פשע בשמירתה וחייב לשלם אונסיה וסבר עד דהוי לי זוזי ופרענא ליה אלא ההיא דכפירה הא ודאי כופר בפקדון הוא ומשקר והיכי משביעין ליה עלה: **התם נמי אשתמוטי משתמיט.** שאבדה ממנו וסבר משכחנא לגנב כו': **אי הכי.** בפקדון איכא למימר משתמיט: **דבחשנא.** אחפש: ה״ג **דההיא שעתא הוה גביה** ולא גרס ההיא שעתא דאשתבע: **דאמר רב הונא.** לקמן בהמפקיד גבי שילם ולא רצה לישבע אמר רב הונא אם בא לשלם משביעין אותו שבועה שאינה ברשותו חיישינן שמא עיניו נתן בה: **התם.** לא חשיד אממונא דמורי היתירא למימר דמי בעינא למיתב: **הא קא עבר בלא תחמוד.** מה לי חשוד על לא תחמוד מה לי חשוד על לא תגזול נימא מיגו דחשיד עליה חשיד אשבועתא:

משביעין

ותקנתא לתקנתא. ומתוך שאינו יכול לישבע משלם לא שייך הכא כדפרישית[ם]: **על** דאית ליה משתבע כו'. ואע״ג דעל דעת ב״ד משביעין אותו מ״מ לא הו״ל לתקן שבועה בלשון דלא משתמע שאינה שלו: **ונימא** שבועה שכולה שלי. לרבנן דבן ננס פריך דלא חיישי לשבועת שוא: **כולה** שלי ולדבריכם כו'. אף על גב דקאמר כולה שלי לא משתבע שאינה שלו שמרע לדיבוריה: **דחשיד** אממונא לא חשיד אשבועתא. נראה דהיינו טעמא משום דשבועה חמורה כדאיתא ביומא (דף פו.) ובשבועות (דף לט.) שהעולם נזדעזע על לא תשא ול״ת א״כ אמאי גזלן פסול לשבועה דאמר שכנגדו נשבע ונוטל וי״ל דגזלן לא פסול לשבועה אלא מדרבנן ולעדות הוא דפסול מדאורייתא משום אל תשת רשע עד וי״מ בשם ה״ר יהודה חסיד הא דחשיד אממונא כשר לשבועה משום דשמא ע״י שבועה יפרוש מגזל אבל גזלן ודאי כמו שממון אינו פורש ה״ה משבועה ולא קשה מההוא רעיא דאסהידו ביה דאכל (א) מינייהו אמאי פסול דהנך תרי דאכל צריך לשלם ומהשאר יפרוש על ידי שבועה דמה שהוא משלם על ידי עדים אין זה השבה מעליא דעל כרחו משלם והיינו טעמא דכופר בפקדון פסול לעדות: **ההיא** שעתא דאיתיה בביתיה. ל״ג דאשתבע דאי איכא סהדי דנשבע לשקר במלוה נמי פסול וכן משמע בהגוזל קמא (ב״ק דף קו:) דמיירי בלא שבועה: **בלא** דמי משמע להו. וא״ת תיפוק ליה מלא תגזול וי״ל לעבור עליו בשני לאוין וא״ת והא כי יהיב דמי נמי חמסן הוא כדמוכח שלהי הכונס (שם דף סב. ושם) וחמסן פסול לעדות כדכתיב אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס והפסול לעדות פסול לשבועה דכל הנהו דחשיב בפסולי עדות בפרק זה בורר (סנהדרין דף כה: ושם) פוסל להו לשבועה בפרק כל הנשבעין (שבועות דף מה.) וי״ל דחמסן לא פסול לעדות אלא מדרבנן מדתני בפרק זה בורר הוסיפו עליהם החמסנין ולא פריך חמסן דאורייתא הוא כדפריך אגזלן וחמסן דקרא דלא יהיב דמי ושלהי הגוזל (ב״ק דף קיט.) דמייתי קרא דמחמס בני יהודה אפי' אי יהיב דמי אסמכתא בעלמא הוא ואע״ג דהוסיפו עליהם החמסנין לפסול לעדות וה״ה שפסול לשבועה היינו חמסן שאנוף לחטוף מיד ליד בידיעת הבעלים אבל הכא לא חליף אלא מעלים חמסנותו ואמר שנאבדה לו לא פסיל:

אלא

עין משפט נר מצוה

כג א ב מיי' פי״י מהל' עדות הל' ד סמג לאוין ריד טוש״ע ח״מ סי' לד סי״ג [רב אלפס סנהדרין פ״ג דף רסא]:
כד ג טוש״ע ח״מ סי' קלח סעיף א:
כה ד טוש״ע ח״מ סי' נג ס״ג וע״ש [דהיינו אם אין עדים שלקח ממון חבירו]:
כו ה טוש״ע שם ס״ד:
כז ו שם בהג״ה:

◆

רבינו חננאל

עבדינן. ש״מ דאפילו היכא דליכא דררא דממונא בינייהו היה לך בידי ופרעתיך (א) מחייב רב נחמן שבועת היסת. הא דאמר רב יהודה סתם רועה פסול ברועה בהמות שלו משום דמרעה אותן בשדות בני אדם אבל רועה בהמות אחרים חזקה אין אדם חוטא ולא לו. ואע״ג דאמר ר' זירא אי איתא לדר' חייא קמייתא לית לן למימר דדחאי לגמרי דהא אשכחן כי האי גוונא בתחלת פ' המדיר את אשתו שאמרו ואם איתא לדרב התנא אמר רב דאמר יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה וכו' שמראין הדברים שדחאה. וכבר מצינו בפ' שני דייני גזילות והיל' כרב הונא אמר רב דאמר יכולה אשה שתאמר איני ניזונת ואיני עושה שמעינן מינה דכי האי גוונא אינה נדחת הילכך הלכתא כר' חייא בקמייתא: **פיסקא** זה ישבע שאין לו בה פחות מחציה וכו'. אוקימנא באומר כולה שלי ולדבריכם דלא יהביתו לי כולה שבועה שיש לי בה ואין לי בה פחות מחציה. אמר ר' יוחנן שבועה זו תקנת חכמים היא שלא יהא כל אחד תופס בטלית חבירו ואומר שלי הוא. ואסקי' לא אמרי' מגו דחשיד אממונא חשיד נמי אשבועתא והאי דאמר הכופר בפקדון פסול לעדות שנינן בדאיכא סהדי דההיא שעתא דכפר בה בבי״ד הוה נקיט ליה (ב) אי הוה ידע היכא איתיה ברשותיה. הא דאמר רב הונא משביעין אותו שבועה שאינה ברשותו בתחלת פ' המפקיד.

א) ור״ל דאפי' בטוען אין לך בידי ג״כ חייב היסת וכל״ק דרב נחמן בשבועות מ'.
ב) נראה דל״ל הוה נקיט ליה בידיה או הוה ידע וכו'.

מסורת הש״ס

א) [שבועות מה. מו.], ב) [סנהדרין כה:], ג) [קידושין סג: שבועות מב: ערכין כג.], ד) לעיל ג., ה) [לעיל ג. וש״נ], ו) [לעיל ד. ב״ק קה: שבועות מ:], ז) [לקמן לה. ב״ק קו.], ח) [לקמן לד:, ט) [עי' תוספות סנהדרין כה: ד״ה מעיקרא], י) [ע״א], כ) [דף ו.], ל) [שמות כג], מ) [ע״א ד״ה שכנגדו],

◆

תורה אור השלם

1 לֹא תְקַלֵּל חֵרֵשׁ וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל וְיָרֵאתָ מֵּאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְיָ:
ויקרא יט יד

2 לֹא תַחְמֹד בֵּית רֵעֶךָ לֹא תַחְמֹד אֵשֶׁת רֵעֶךָ וְעַבְדּוֹ וַאֲמָתוֹ וְשׁוֹרוֹ וַחֲמֹרוֹ וְכֹל אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ:
שמות כ יג

◆

הגהות הב״ח

(א) תוס' ד״ה דחשיד וכו' דאכל תרתי מינייהו אמאי פסול:

◆

מוסף רש״י

ותקנתא לתקנתא לא עבדינן. שבועה עצמה של היסת תקנתא היא, ותקנתא שיהא חבירו נשבע ונוטל, לתקנתא היסת שבועה שלא נטה עליו אלא בתקנת חכמים, לא עבדינן דיפסיד התובע בלא שום שבועה (שבועות מא.). **סתם רועה.** לסתמי לא חיין דעיילו בהמותיו בשדות אחרות (סנהדרין כה:). **אין אדם חוטא ולא לו.** בדבר שאינו נהנה ממנו (קדושין סג.) להכריח בשביל אחר לא יחטא (ערכין כג.). **הכופר במלוה.** בין על כולה בין על מקצת, ובאו עדים והעידוהו עד שלא נשבע, כשר לעדות. ולא אמרינן גזלן הוא והתורה אמרה אל תשת רשע עד, דכיון דמלוה להוצאה ניתנה, דלאו לצריך להוציאה וסבר עד דהוה לי זוזי ופרענא ליה ואי מודינא ליה השתא יתבעני מיד (לעיל ד.) ורוצה לדחותו עד שתשיג ידו (ב״ק קה:) ולא אמרן חשיד אממונא הוא, אלא אשתמוטי קמשתמיט ליה (שבועות מ:). **בפקדון.** הכופר בפקדון אפילו על מקצת ובאו עדים והעידוהו, פסול לעדות. דמאי הוה ליה גבי פקדון לאשתמוטי נפשיה (לעיל ד.) ואפילו לא נשבע, דמשעה דכפר אחשיד ליה אממונא (שבועות מ:) ושמא תאמר אבד ממנו ואשתמיט ליה עד דמשכח ליה, לקמן מוקמינן כדאתו סהדי ואמרי ההיא שעתא בידיה נקיט ליה (לעיל ד.) ומפסיל אע״ג דלא אשתבע, דאי כאשתבע מה לי מלוה מה לי פקדון (ב״ק קו.). **ארבעה שומרין צריכין כפירה במקצת והודאה במקצת.** ראה רש״י ומוסף רש״י לעיל עמוד א.